

Eindverslag

Archief Philip Staal

**Stichting Individuele
Effectenaanspraken Sjoa**

7 februari 2006

Inleiding

De Stichting Individuele Effectenaanspraken Sjoa is op 22 november 2001 opgericht. Deze oprichting was een direct uitvloeisel van de Vaststellingsovereenkomst die het Centraal Joods Overleg (CJO) en de Stichting Platform Israël (SPI) als vertegenwoordigers van Nederlandse Joden in Nederland en Israël in juli 2000 sloten met de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB), de Amsterdamse beurs AEX en haar voorganger de Vereniging voor de Effectenhandel (VvdE). In de Vaststellingsovereenkomst zegde de NVB toe € 22.689.011 (50 miljoen gulden)¹ ter beschikking te zullen stellen in verband met nog resterende financiële tegoeden van Joodse vervolgingslachtoffers bij de Nederlandse banken en voor de door Nederlandse banken in verband met de systematische roof tijdens de oorlog ontvangen commissies, provisie en in rekening gebrachte bedragen. Tevens hebben de NVB, de Amsterdamse beurs AEX en VvdE gezamenlijk een bedrag ter beschikking gesteld van € 119.797.977 (264 miljoen gulden) ter vergoeding van het tekort in het effectenrechtsherstel zoals dat vanaf 1953 door het Waarborgfonds Rechtsherstel is uitgevoerd.²

In de Vaststellingsovereenkomst is afgesproken dat het CJO en de SPI een stichting zouden oprichten die individuele claims met betrekking tot het genoemde effectenrechtsherstel in behandeling zal nemen. De Stichting Individuele Effectenaanspraken Sjoa (de Stichting) heeft zich naast het beoordelen en bij gebleken gegrondheid honoreren van claims ter compensatie van het tekort bij het effectenrechtsherstel tevens beziggehouden met een tweetal andere categorieën waarover in de Vaststellingsovereenkomst afspraken zijn gemaakt: compensatie van de door Puttkammer ontvangen commissies en de vergoeding van de in rekening gebrachte kosten voor het openbreken van safeloketten tijdens de Tweede Wereldoorlog. De termijn voor het indienen van claims werd vastgesteld op 31 december 2002. Onder voorwaarden konden claims met betrekking tot vergoeding van de in rekening gebrachte kosten voor het openbreken van safeloketten tot 1 november 2003 bij de Stichting worden ingediend.

CJO en SPI hebben € 45.378.022 (100 miljoen gulden) gereserveerd om de drie genoemde claims te kunnen behandelen. Tussen de zomer van 2000 en november 2001 werd een rente opgebouwd van € 2.749.185 (ruim 6 miljoen gulden) zodat de Stichting bij aanvang een startkapitaal kreeg van € 48.127.207 (ruim 106 miljoen gulden). Behalve voor het uitbetalen van claims was dit budget ook bestemd ter dekking van alle kosten, zoals behandelkosten en kosten voor het geven van voorlichting. Een deel van het bedrag was gereserveerd ter dekking van aansprakelijkheden van alle Maror organisaties. In de jaarrekeningen over de periode 22 november 2001 t/m 2005 wordt gedetailleerd verantwoording afgelegd over de inkomsten en uitgaven van de Stichting. Deze jaarrekeningen zijn openbaar.

In dit verslag legt het bestuur van de Stichting verantwoording af over zijn beleid en werkzaamheden, in het bijzonder aan de Joodse gemeenschap en het CJO en SPI. De Stichting hoopt met dit verslag ook andere betrokkenen, niet in de laatste plaats de claimanten, en andere geïnteresseerden te informeren over de werkzaamheden die de Stichting tijdens haar bestaan heeft uitgevoerd. De Stichting zal in 2007 worden opgeheven.

¹ Omdat bijna alles met betrekking tot Joodse oorlogstegoeden zich heeft afgespeeld in het tijdperk van voor de invoering van de Euro zullen in dit verslag geldbedragen zowel in euro's als in guldens worden uitgedrukt.

² Er is een regeling getroffen inzake restitutie van oorlogsclaims met de Nederlandse overheid voor een bedrag van € 181.512.086 (400 miljoen gulden; te verdelen door de Stichting Maror-gelden Overheid) en met het Nederlandse Verbond van Verzekeraars voor een bedrag van € 22.689.011 (50 miljoen gulden; te verdelen door de Stichting Individuele Verzekeringsaanspraken Sjoa).

Door het CJO en de SPI samen met de NVB is tevens de Stichting Individuele Bankaanspraken opgericht (maart 2002). Deze stichting heeft zich beziggehouden met de behandeling van individuele claims ten aanzien van nog niet opgevraagde creditgelden. Daarnaast is als uitvloeisel van het akkoord tussen het CJO en het Verbond van Verzekeraars van eind 1999 de Stichting Individuele Verzekeringsaanspraken Sjoa opgericht. Deze stichting houdt zich bezig met claims inzake niet opgeëiste verzekeringspolissen uit de oorlogsjaren. Hoewel de drie stichtingen nagenoeg gelijke namen hadden en gedeeltelijk dezelfde oprichters, stonden zij geheel onafhankelijk van elkaar. Elke stichting had een eigen bestuur dat verantwoordelijkheid heeft gedragen voor het realiseren van haar eigen doelstellingen.

Historische achtergronden van de drie soorten claims³

Om het bestaansrecht te kunnen verklaren van een stichting die 56 jaar na afloop van de Tweede Wereldoorlog is opgericht om Joodse oorlogsclaims uit te keren, is het noodzakelijk de historische achtergrond te schetsen. De oprichting van de Stichting moet worden geplaatst in het licht van de hernieuwde belangstelling voor de roof van bezittingen van Joden tijdens de Tweede Wereldoorlog. De belangstelling werd in de tweede helft van de jaren '90 aangewakkerd door de discussie over de aanwezigheid van Joodse banktegoeden op Zwitserse bankrekeningen en de geruchtmakende vondst van een deel van het zogenaamde Liro-archief in een voormalig gebouw van het Agentschap van het Ministerie van Financiën in Amsterdam. Het was reeds algemeen bekend dat de Nederlandse overheid en de financiële wereld (waaronder de banken en beurs) tijdens de oorlog profijt hadden getrokken van de roof door de Duitsers op de Nederlandse Joden. Ofschoon na de oorlog veel van het Joods bezit was teruggegeven aan de overlevenden en de erfgenamen van omgebrachte Joden, bleek uit diverse onderzoeksrapporten en publicaties die eind jaren '90 verschenen dat de Nederlandse overheid en de financiële wereld na de oorlog niet alle bezittingen hadden teruggegeven of vergoed. Door de vernietiging van veel archiefstukken kon echter voor veel aanspraken niet meer met zekerheid worden aangegeven wat daarvan de precieze omvang was. Onderhandelingen tussen de Joodse partijen en de NVB, AEX en VvdE hebben, zoals reeds vermeld, geleid tot de Vaststellingsovereenkomst waarmee € 142.486.988 (314 miljoen gulden) was gemoeid. Van dit bedrag was € 119.797.977 (264 miljoen gulden) bedoeld als een vergoeding voor het tekort in het effectenrechtsherstel van 1953. Het restant ad € 22.689.011 (50 miljoen gulden) vormde een vergoeding voor acht categorieën financiële tegoeden, waaronder de kwestie Puttkammer (€ 635.292 / 1,4 miljoen gulden) en de kwestie van de opengebroken safeloketten (€ 1.905.877 / 4,2 miljoen gulden). Deze drie aanspraken zijn naar hun aard verschillend, maar hebben gemeen dat zij mogelijk herleid kunnen worden naar individuele gevallen. De historische context van de drie aanspraken wordt hierna behandeld.

Het tekort bij het Effectenrechtsherstel

Om de roof van het Joods bezit uit te kunnen voeren, richtten de Duitsers in 1941 een bank op in de Sarphatistraat in Amsterdam met de naam Lippmann Rosenthal & Co (Liro). Een Joodse bank met deze naam was reeds in de Nieuwe Spiegelstraat in Amsterdam actief. Deze bank had een goede reputatie. Door dezelfde naam te gebruiken, hoopten de Duitsers op enig vertrouwen bij de Joodse bevolking. Liro presenteerde zich aanvankelijk als een gewone bank, maar ontloopte zich al snel tot een roofbank waar Joden behalve hun banktegoeden ook hun

³ Bij het schrijven van deze paragraaf is gebruik gemaakt van de volgende bronnen:

G. Aalders, *Roof. De ontvreemding van joods bezit tijdens de Tweede Wereldoorlog*, Amsterdam 1999

G. Aalders, *Berooid. De beroofde joden en het Nederlandse restitutiebeleid sinds 1945*, Amsterdam 2001

Eindrapport van de Begeleidingscommissie onderzoek financiële tegoeden WO-II in Nederland, deel II, Leiden 1999

overige bezittingen uiteenlopend van sierraden tot huisraad moesten inleveren. Van het totale Joodse vermogen dat in handen van Liro viel, bestond ongeveer 75 procent uit effecten. Op initiatief en met actieve steun van de Vereniging van de Effectenhandel werden de ingeleverde effecten zoveel mogelijk vanaf januari 1942 op de Amsterdamse beurs verhandeld. Soms was het Liro zelf die de effecten te koop aanbood, soms werden hiervoor tussenpersonen ingeschakeld. Ook werden buiten de beurs om Joodse effecten verkocht.

Na de oorlog volgde een uiterst moeizame strijd van de voormalige effectenbezitters (of hun erfgenamen), de gedeposeerden. De effecten die na de oorlog in het Liro-gebouw waren achtergebleven werden veelal doch niet alle teruggegeven. Meestal werden vergoedingen betaald voor effecten die door Liro zelf op de beurs of buiten de beurs om waren verkocht. Bij de Joodse overlevenden heerste teleurstelling over het effectenrechtsherstel. Bron van de frustratie was de term 'regelmatig beursverkeer'. Hiermee werd aangeduid dat beurshandelaren in de regel niets verkeerd hadden gedaan toen zij tijdens de oorlog hadden gehandeld in effecten die hadden toebehoord aan Joodse eigenaren. Veel beurshandelaren werden onder de paraplu van het 'regelmatig beursverkeer' na de oorlog beschermd tegen schadeclaims. Voor Joden restte de mogelijkheid een claim neer te leggen bij de rechtsopvolger van Liro, de Liquidatie Vermogensverwaltung Sarphatistraat (LVVS). Vanuit de overgebleven boedel van de LVVS was het mogelijk een gedeeltelijke schadevergoeding te betalen voor het geroofde Joodse bezit. Tussen 1950 en 1953 ontvingen de crediteuren van de LVVS-uitkeringen van eerst 40 procent, later aangevuld tot 55 en 75 procent van hun claim.

Een groep Joodse juristen legde zich echter niet neer bij de situatie en probeerde bij de rechter zijn gelijk te halen. Met succes, want in mei 1952 werd door de rechter beslist dat een levering van een effect door Liro niet beschouwd kon worden als een 'goede levering'. Hiermee verviel de bescherming voor de beurshandelaren die nu vreesden voor schadeclaims en aantasting van hun goede naam. Uit protest tegen deze uitspraak werd een beursstaking door de leden van de Vereniging voor de Effectenhandel uitgeroepen en de effectenhandel in Nederland stilgelegd. De toenmalige Minister van Financiën heeft de Joodse gemeenschap onder druk gezet om tegemoet te komen aan de bezwaren die door de beurshandelaren werden geuit. De Joodse gemeenschap koos eieren voor haar geld en met de Minister en de effectenbeurs werd afgesproken dat er samen met Joodse vertegenwoordigers gewerkt zou worden aan een plan voor een snelle en soepele afwikkeling van effectenclaims. Het hieruit voortgevloeide 'Plan Effectenrechtsherstel Waarborgfonds 1953' ging in juni 1953 van start. Het plan voorzag in een aanbod aan diegenen voor wie nog geen definitieve regeling was getroffen voor hun tijdens de bezetting in Nederlands beursverkeer verkochte effecten. Het plan voorzag niet in een regeling voor effecten die buiten de beurs om of in het buitenland waren verhandeld.

Het Waarborgfonds werd gefinancierd met de overname van de claims van gedeposeerden (of bij rechtsherstel de tegenwoordige bezitters) op de LVVS-boedel, de opbrengst uit een speciale belasting voor naoorlogse beustransacties, een bijdrage van de staat en een bescheiden bijdrage van de VvdE. Op basis hiervan bood het Waarborgfonds aan om 90 procent van de waarde van de bij Liro ingeleverde effecten te vergoeden met als uitgangspunt de koers van het effect op de laatste dag van de maand voorafgaande aan het aanbod inclusief de waarde van de vruchten sinds 1942. Het aanbod van het Waarborgfonds werd verminderd met de reeds ontvangen uitkeringen van LVVS. Personen die van de regeling gebruik maakten, namen gezien de moeizame ontwikkelingen op het gebied van effectenrechtsherstel gedurende de eerste jaren na de oorlog, het tekort van 10 procent voor lief en droegen hun effectenclaims ten opzichte van LVVS over aan het Waarborgfonds.

In het licht van de maatschappelijke normen en waarden rond de eeuwwisseling benadrukten het CJO en de SPI, in samenwerking met het World Jewish Congress, tijdens de onderhandelingen met de Nederlandse banken en de beurs de onrechtvaardigheid van het tekort in het effectenrechtsherstel van 10 procent dat in de jaren '50 was ontstaan. De totale omvang van het tekort in het effectenrechtsherstel is berekend op € 5.445.363 (12 miljoen gulden) in 1953. In de Vaststellingsovereenkomst van juli 2000 hebben de Joodse partijen hiervoor een vergoeding ontvangen van € 119.797.977 (264 miljoen gulden). De compensatiebevoegdheid van de Stichting had alleen betrekking op het tekort in effectenrechtsherstel zoals dit is ontstaan bij de uitvoering van het 'Plan Effectenrechtsherstel Waarborgfonds 1953'. Andere schade als gevolg van in de oorlog verloren of geroofde effecten viel niet onder haar bevoegdheid.

Puttkammer

Erich August Puttkammer was tijdens de oorlog werknemer van de Rotterdamsche Bankvereeniging (Robaver) in Amsterdam. Puttkammer was Duitser van geboorte en onderhield nauwe contacten met Duitse autoriteiten. Deze contacten stelden hem in staat stempels ('Sperren') te verkrijgen voor Joden die daarmee hoopten hun deportatie te ontlopen. Om een 'Puttkammerstempel' te bemachtigen moesten Joden een voor die tijden zeer groot bedrag, van meestal 20.000 tot 30.000 gulden betalen. De betalingen werden alleen geaccepteerd indien deze plaats vonden in de vorm van sieraden, diamanten, goud en buitenlands geld. Deze kostbaarheden vielen in Duitse handen en bleken na de oorlog vrijwel alle te zijn verdwenen. Overigens betekenden de stempels slechts uitstel en geen vrijwaring van deportatie.

Voor zijn bemiddeling rekende Puttkammer gemiddeld 1 procent commissie van de totale ingeleverde waarde. Niet duidelijk is of Puttkammer deze commissie in zijn eigen zak heeft gestoken of doorbetaalde aan zijn werkgever. Feit is echter dat Puttkammer zijn bemiddelingswerkzaamheden regelde vanuit het kantoor van Robaver en daarbij alle ondersteuning kreeg van de bank. In de Vaststellingsovereenkomst is daarom afgesproken dat de banken de helft van de betaalde commissies zouden vergoeden.

Een lijst met namen van personen die een Puttkammerstempel kochten werd na de oorlog door Puttkammer zelf opgesteld en is bewaard gebleven in het archief van het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD). Veelal staan de waarden waartegen stempels werden verkregen op de lijst vermeld. Aan de hand van deze waarden werd geschat dat de helft van de commissies in totaal € 22.689 (50.000 gulden) moet hebben bedragen. Dit bedrag werd vermenigvuldigd met 27,5 als de waarde ervan in het jaar 2000.

Opengebroke safeloketten

Tijdens onderzoeken in de archieven van banken werden documenten gevonden over safeloketten die Joden tijdens de oorlog huurden bij banken. De safeloketten werden gebruikt voor het bewaren van waardevolle bezittingen, zoals sieraden, verzekeringspolissen en effecten. Op bevel van de Duitsers werden safeloketten opengebroke en de inhoud geroofd. De banken hebben in veel gevallen de kosten van het openbreken van de safeloketten verhaald op de Joodse huurders.

De archiefstukken laten zien dat de in rekening gebrachte kosten voor het openbreken van safeloketten per safeloket verschilden. Tijdens de onderhandelingen werd afgesproken uit te gaan van € 22,69 (50 gulden) per safeloket en werd het totaal opengebroke safeloketten op 3.000 geschat. De totale vergoeding voor het openbreken van safeloketten is in de Vaststellingsovereenkomst vastgesteld op € 1.926.297 (ruim 4,2 miljoen gulden) waarbij rekening is gehouden met een indexeringsfactor van 28,3.

Start van de Stichting

Aan de oprichting op 22 november 2001 is een periode van intensieve voorbereiding vooraf gegaan waarin het opstellen van de Statuten en het Uitkeringsreglement van de Stichting centraal stond. In deze stukken is opgenomen dat mensen die een aanvraag bij de Stichting willen indienen de Stichting zelf moeten benaderen en tevens zelf moeten zorgdragen voor een gedocumenteerde onderbouwing van hun aanvraag.

Na de oprichting werd bekendheid gegeven aan het bestaan van de Stichting onder de doelgroep: Joden in Nederland en Joden van Nederlandse afkomst die in het buitenland wonen. Via advertenties in Nederlandse dagbladen en Joodse periodieken werd het publiek geattendeerd op de mogelijkheid om claims bij de Stichting in te dienen. Gelijksoortige advertenties werden gepubliceerd in Israël en de Verenigde Staten. Coupons bij de advertenties gaven geïnteresseerden de mogelijkheid een aanvraagformulier bij de Stichting te verkrijgen.

In december 2001 ging de website van de Stichting online waardoor ook via internet een aanvraagformulier kon worden opgevraagd. Daarnaast werd op www.sie-sjoa.nl in het Nederlands en Engels ruime achtergrondinformatie gegeven over de Stichting.

Vanaf januari 2002 kwam de aanvraagprocedure goed op gang.

Beleid en uitvoering

Het bestuur van de Stichting werd sinds de oprichting gevormd door: mr. R.S. Meijer (voorzitter), A. Roet (secretaris) en drs. R.M. Naftaniel (penningmeester). De twee laatstgenoemden waren nauw betrokken bij de onderhandelingen die leidden tot de Vaststellingsovereenkomst met de banken en de beurs. Voorzitter Meijer heeft als advocaat geadviseerd in diverse juridische kwesties inzake de verdeling van oorlogstegoeden. Slechts de onkosten van de bestuursleden werden vergoed, maar de bestuursleden hebben voor hun werkzaamheden geen vacatiegelden of andersoortige beloningen ontvangen.

Voor de uitvoering van alle dagelijkse werkzaamheden werd het accountantskantoor PricewaterhouseCoopers (PwC) ingeschakeld. Dit kantoor was ook betrokken bij het onderzoek dat in opdracht van het CJO en NVB in 1999/2000 werd verricht naar Joodse tegoeden die nog aanwezig waren bij de Nederlandse banken. Het team van PwC heeft over de periode 2002 en 2003 bestaan uit een kernteam van circa vijf medewerkers die (deels in deeltijd) de werkzaamheden voor de Stichting hebben uitgevoerd. Dit team is voor specifieke werkzaamheden aangevuld met enkele ondersteunende krachten. In 2004 en 2005 heeft één medewerker van PwC de nog lopende werkzaamheden voor de Stichting afgehandeld. De medewerkers van PwC hebben over alle aanvragen een préadvies uitgebracht aan het bestuur. Het bestuur heeft over elke aanvraag na onderlinge beraadslaging een besluit genomen. De beraadslagingen hebben zowel schriftelijk als tijdens bestuursvergaderingen plaats gevonden. Het bestuur is in totaal 24 keer in vergadering bijeen geweest. Deze bestuursvergaderingen werden bijgewoond door PwC-medewerkers. Ook buiten de vergaderingen om was er regelmatig overleg tussen bestuur en het uitvoeringsbureau.

Aanpassingen Statuten en Uitkeringsreglement

Ondanks de zorgvuldige voorbereidingen van de Statuten en het Uitkeringsreglement zag het bestuur zich genooddaakt enkele aanpassingen te doen en aanvullingen te maken. Deze wijzigingen zijn, na goedkeuring van het CJO en de SPI, vastgelegd in de Statuten en het Uitkeringsreglement van de Stichting. De belangrijkste aanpassing was de verlenging van de aanvraagtermijn voor de safelokettenclaims. In verband met de publicatie van de lijst met namen

van huurders van safeloketten in januari 2003 werd de termijn voor het indienen van een safelokettenclaim in eerste instantie verlengd tot 30 juni 2003. Toen in de zomer van 2003 een additionele lijst met namen van huurders van safeloketten bij de Stichting bekend werd, heeft het bestuur besloten uitsluitend voor aanvragen op namen van deze additionele lijst de aanvraagtermijn te verlengen tot 1 november 2003.

Daarnaast werden nog twee wijzigingen aangebracht in het Uitkeringsreglement. De eerste had betrekking op de berekening van de uitkeringen voor het tekort in het effectenrechtsherstel. Gebleken was dat de omschrijving zoals aanvankelijk was vastgelegd in het Uitkeringsreglement niet overeenstemde met de tekst in de Statuten. Het Uitkeringsreglement werd in overeenstemming gebracht met de Statuten. De tweede wijziging behelsde een aanpassing voor de termijnen waarbinnen de Stichting schriftelijk verslag uitbrengt over de voortgang van de werkzaamheden.

Begin 2004 heeft het bestuur, na overleg met de moederorganisaties, besloten om de doelstelling van de Stichting uit te breiden teneinde zorg te kunnen dragen voor het bevorderen van een duurzaam en gecoördineerd beheer van archieven die gevormd zijn naar aanleiding van het naoorlogse rechtsherstel.

Behandeling van claims: toetsing van de aanvragen en besluiten

Na ontvangst van de aanvraagformulieren begon het eigenlijke werk: het toetsen van de aanvragen. Voor zover gegevens ontbraken werden aanvragers verzocht deze alsnog te verstrekken. De tijd nodig voor toetsing en het nemen van een besluit varieerde van enige weken tot enkele maanden afhankelijk van de complexiteit van de aanspraak en de beschikbare gegevens. Hieronder volgt een beschrijving per soort claim.

Het tekort bij het Effectenrechtsherstel

Aangezien het archief van het Waarborgfonds grotendeels is vernietigd, bepalen de Statuten van de Stichting dat de claimanten zelf het bewijs van hun effectenclaims moeten leveren. Hoewel het begrijpelijk is dat veel documenten in de loop der jaren verloren zijn gegaan, was de Stichting verplicht aanvragen zonder ondersteunende stukken af te wijzen. Claims die betrekking hebben op geroofde Joodse effecten maar die geen aantoonbaar verband hebben met uitkeringen van het Waarborgfonds, kunnen volgens de Statuten niet tot een uitkering leiden aangezien de Vaststellingsovereenkomst daarop geen betrekking heeft. Hierbij is te bedenken dat vaak al langs andere wegen dan het Waarborgfonds volledig effectenrechtsherstel had plaats gevonden. Voorbeelden hiervan zijn teruggave van effecten na een beschikking van de Raad voor het Rechtsherstel en volledige compensatie na ontvangst van uitkeringen uit hoofde van Duitse schadevergoedingsregelingen in combinatie met uitkeringen van LVVS.

De Stichting heeft er bij claims naar gestreefd om, binnen de grenzen van de Statuten en het Uitkeringsreglement, documenten zo veel mogelijk te benaderen als relevant bewijsstuk. Bovendien is de Stichting in gevallen waarin met grote mate van zekerheid kon worden gesteld dat er een uitkering door het Waarborgfonds had plaatsgevonden, overgegaan tot toekenning van de aanvraag op basis van de hardheidsclausule in haar Uitkeringsreglement. Daar waar de precieze gegevens ontbraken, heeft het bestuur beleid gevormd om vaker terugkerende gevallen op dezelfde wijze af te handelen. Hierbij moesten vaak ingewikkelde knopen worden doorgemaakt. Desalniettemin heeft de Stichting een groot deel van de ingediende aanvragen moeten afwijzen.

Puttkammer

De toetsing van Puttkammerclaims was in vergelijking met de effectenclaims eenvoudiger door de aanwezigheid van de namenlijst. De namenlijst werd op verzoek toegezonden aan claimanten zodat zij zelf konden controleren of hun naam of namen van familieleden op de lijst voorkwamen. Andere claimanten hebben de namenlijst op de website van de Stichting geraadpleegd. Behalve namen gaf de gepubliceerde lijst in veel gevallen informatie over geboortedata van de Oorspronkelijk Gerechtigden en het uitkeringsbedrag in guldens ter compensatie van de door Puttkammer ontvangen commissies.

De eenvoudig te behandelen claims betroffen aanvragen op een naam waarvan de totale waarde van de bij Puttkammer ingeleverde bezittingen bekend was en de claimant kon aantonen dat hij/zij op de lijst staat of een wettige erfgenaam van de betreffende persoon was. De uitkering volgde dezelfde rekensom welke gehanteerd werd bij de overeenkomst van juli 2000, dat wil zeggen 0,5% van de totale ingeleverde waarde vermenigvuldigd met 27,5.

Problemen bij de vaststelling van het uit te keren bedrag deden zich onder meer voor bij aanvragen die betrekking hadden op namen waarbij de oorspronkelijke lijst geen ingeleverde waarden vermeldde. Het bestuur heeft besloten in deze gevallen uit te gaan van de gemiddelde waarde van bij Puttkammer ingeleverde bezittingen waarover de lijst wel informatie gaf. Tijdens de bestuursvergadering van 30 mei 2002 werd besloten het uit te keren bedrag voor deze gevallen vast te stellen op € 1.361,34 (3.000 guldens, waarde per 1 januari 2001).

De Stichting ontving tevens een aantal claims van mensen die tijdens de oorlog soortgelijke stempels als die van Puttkammer kochten bij andere tussenpersonen. De Stichting heeft deze aanvragen afgewezen omdat deze claims buiten het mandaat van de Stichting vallen. De compensatiebevoegdheid van de Stichting heeft immers alleen betrekking op de door Puttkammer ontvangen commissies. In een beperkt aantal gevallen is een uitkering verstrekt voor betalingen door personen die niet op de lijst staan vermeld, omdat er door kwitanties e.d. voldoende bewijs was dat Puttkammer van hen commissiegeld heeft ontvangen.

Opengebroke safeloketten

In het Uitkeringsreglement van de Stichting is vastgelegd dat bij iedere toegewezen claim voor een safeloket een vast bedrag van € 642,10 (1.415 guldens, waarde per 1 januari 2001) diende te worden vergoed. De cruciale vraag bij safelokettenclaims was of aanvragers konden aantonen dat zij (of hun erfstaten) een safeloket hadden dat tijdens de oorlog is opengebroke en waarvoor de kosten van het openbreken bij hen in rekening zijn gebracht. In de praktijk is gebleken dat het leveren van dit bewijs uiterst moeilijk was. Er bestond onzekerheid over de status van namenlijsten waarop gegevens voorkomen van Joden die tijdens de oorlog safeloketten huurden.

De Stichting had sinds haar oprichting kennis van het bestaan van lijsten met namen van Joodse huurders van safeloketten tijdens de Tweede Wereldoorlog, maar beschikte niet zelf over deze lijsten. De Stichting heeft bij enkele Joodse organisaties geïnformeerd naar deze namenlijsten. Dit leverde in de zomer van 2002 enkele namenlijsten op die door de Stichting werden beoordeeld op hun relevantie voor eventuele onderbouwing van claims. Tevens werd besloten een mailing te verspreiden onder Nederlandse banken met de vraag of zij nog beschikten over informatie inzake Joodse safelokethuurders. Aangezien het enkele maanden duurde voordat een antwoord van de aangeschreven banken werd ontvangen, slaagde de Stichting er niet in een samengestelde lijst vóór 2003 op te stellen. Tegelijkertijd diende zich de vraag aan of de Stichting bekendheid zou moeten geven aan de namen. De Stichting besloot eind augustus 2002 dat zij, ondanks het ontbreken van een verplichting, hiertoe zou overgaan. Op verzoek van de Stichting hebben CJO en SPI de sluitingsdatum van de aanvragen voor safeloketclaims verlengd tot 1 juli 2003 voor de in februari 2003 gepubliceerde na-

menlijsten. De verlenging van de aanvragentermijn is door middel van diverse advertenties in de Joodse media in Nederland en Israël gecommuniceerd.

Een deel van de namen van huurders van safeloketten die de Stichting heeft gepubliceerd, had betrekking op personen die van beroep diamantair waren. Omdat het de Stichting niet bekend was of de safeloketten van diamantairs tijdens de Tweede Wereldoorlog waren opengebroken en of er in dat geval kosten bij de safelokethuurder in rekening zijn gebracht, heeft het bestuur in die gevallen vastgehouden aan de bewijslastverdeling volgens het Uitkeringsreglement. De aanvrager diende in dat geval aan te tonen dat het betreffende safeloket van de persoon op de namenlijst van diamantairs was opengebroken en dat daarbij de kosten van het openbreken bij de huurder in rekening waren gebracht.

Medio 2003 kreeg de Stichting de beschikking over een aanvullende lijst met namen van huurders van safeloketten. Het bestuur heeft besloten dat claims op basis van deze aanvullende lijst alsnog gehonoreerd moesten kunnen worden, hoewel de reeds verlengde aanvraagtermijn van 1 juli 2003 op dat moment verstreken was. De Stichting heeft de nieuwe additionele lijst gepubliceerd in augustus 2003. De sluitingsdatum voor het indienen van aanvragen van safeloketclaims op basis van deze nieuwe additionele lijst werd gesteld op 1 november 2003. Ook deze mogelijkheid voor het indienen van een claim werd door middel van advertenties in diverse Joodse media gepubliceerd.

Erfgenamen en uitkeringen

Het is niet verbazingwekkend dat er nog maar weinig van de oorspronkelijk gerechtigde personen in leven waren. Bij alle drie de soorten claim waren het veelal erfgenamen die de aanvraag indienden. In het geval er meerdere erfgenamen van een Oorspronkelijk Gerechtigde waren, werd de uitkering door de Stichting volgens de regels van het Nederlandse erfrecht zoals dit tot 1 januari 2003 van toepassing was, gesplitst. Bij het achterhalen van het aantal erfgenamen heeft de Stichting gebruik gemaakt van stambomen die door claimanten werden meegestuurd met het aanvraagformulier. Bij een aantal toegewezen uitkeringen hebben niet alle erfgenamen bij de Stichting een aanvraag ingediend. Met hulp van familieleden heeft de Stichting getracht de uitkeringsgerechtigden op te sporen om hen erop te wijzen dat zij hun deel van de uitkering konden aanvragen. Helaas is de Stichting niet in alle gevallen erin geslaagd erfgenamen te bereiken. Zij heeft echter gestimuleerd dat aanvragers de hen bekende familieleden op de claimmogelijkheden zouden wijzen. De Stichting heeft daartoe in maart 2003 een mailing aan aanvragers verstuurd waarin medegerechtigden tot een bestaande claim de mogelijkheid kregen zich bij deze claim te voegen. Deze medegerechtigden konden zich tot 1 mei 2003 bij de Stichting melden.

Bij positieve beslissingen op een aanvraag volgde uiteraard de uitbetaling van de claim. Bij deze uitbetaling ontvingen de gerechtigden ook een bedrag aan rente over de periode vanaf 1 januari 2001 tot en met het moment waarop de uitkering aan hen werd toegewezen.

Na beslissingen over toe- of afwijzing van een claim, heeft iedere claimant een gemotiveerd bestuursbesluit van de Stichting ontvangen. In enkele gevallen werden huisbezoeken afgelegd om een toelichting op een bestuursbesluit te geven of de nog aanwezige documenten te beoordelen.

Bewijsproblemen

De algemene, dikwijls van aanvragers vernomen klacht, dat het onredelijk zou zijn om van hen nog bewijsstukken uit de veertiger of vijftiger jaren te verlangen, verdient bespreking. Het bestuur besefte uiteraard dat dergelijke bewijzen na zoveel jaren zelden meer aanwezig waren.

Immers, de Oorspronkelijke Gerechtigden zijn veelal tijdens de Sjoa omgebracht of sindsdien overleden, terwijl dergelijke bewijzen vaak nooit in handen van de aanvragers zijn gekomen of na verhuizingen, als pijnlijke en zakelijk achterhaalde herinneringen, niet meer zijn bewaard. De opzet van de eerder genoemde Vaststellingsovereenkomst en die van de daarop voortbouwende statuten van de Stichting hield echter wel degelijk rekening met die bewijsnood. Deze opzet was namelijk dat - na aftrek van alle wegens voldoende bewijs gehonoreerde individuele claims en van alle met de beoordeling van aanvragen e.d. gemoeide behandelingskosten - het resterende vermogen van de Stichting geheel ten goede zou komen van alle Joodse vervolgingslachtoffers en hun nabestaanden. Dit overschot is of wordt daartoe overgedragen via de Stichting Individuele Marorgelden (SIM), die daartoe overeenkomstig de Statuten zal beslissen. De algemene verdeelsleutel daarbij is een uitkering voor 80% in gelijke porties aan de Joodse vervolgenden of hun nabestaanden terwijl met de resterende 20% via andere Maror-stichtingen collectieve Joodse doelen zullen worden gesubsidieerd. Het bestuur van de Stichting heeft, niet alleen vanwege de redelijkheid van deze geschetste opzet maar ook op grond van de wet, bij zijn beoordeling van individuele aanvragen strikt de hand gehouden aan de beperking tot de drie soorten claims en het hiervoor vereiste bewijs, zoals dit één en ander in de statuten en het uitkeringsreglement van de Stichting is vastgelegd. Door het publiceren van de haar bekende gegevens en door een welwillende uitleg van aangeleverde documenten is de Stichting zoveel mogelijk tegemoet gekomen aan de begrijpelijke bewijsnood van de aanvragers. In het belang van een objectieve beoordeling en van een eerlijke verdeling overeenkomstig haar statuten, heeft het bestuur echter onmogelijk onvoldoende verifieerbare claims kunnen honoreren, hoezeer die ook te goeder trouw zullen zijn ingediend.

Uitbreiding publiciteit en informatievoorziening

De Stichting heeft er voortdurend naar gestreefd bekendheid te geven aan haar bestaan. Zo nam de Stichting het initiatief voor een gezamenlijke mailing met de Stichting Individuele Verzekeringsaanpakken Sjoa, de Stichting Individuele Bankaanpakken Sjoa en het Bureau Herkomst Gezocht dat zich bezig hield met oorlogskunst. De mailing werd in juli 2002 verzonden aan mensen die opgenomen waren in het bestand van de Stichting Marorgelden Overheid. De mailing miste haar doel niet, want het aantal verzoeken voor aanvraagformulieren nam kort na de mailing snel toe. Ook de website kende in de zomer van 2002 een piek aan bezoekers. In dezelfde periode opende de Stichting een gratis telefoonnummer voor bellers binnen Nederland.

Met de SPI werden afspraken gemaakt over samenwerking op het gebied van telefonische vragen van mensen uit Israël. Voorts werd er in juni 2002 in het kantoor van de SPI in Tel Aviv een seminar gehouden over claims op oorlogstegoeden. Een delegatie van het bestuur en medewerkers van de Stichting gaf bij deze gelegenheid voordrachten.

Enkele cijfers

Voor een goed begrip van de omvang van de werkzaamheden is een aantal cijfers met betrekking tot de aanvragen op een rijtje gezet.

In totaal hebben 1.427 personen per post, telefoon of internet 1.501 aanvraagformulieren aangevraagd. Er zijn bij de Stichting 660 aanvragen ingediend voor 1.018 aanspraken. Deze 1.018 aanspraken hadden betrekking op 347 effectenclaims, 387 Puttkammer claims en 284 safelokettenclaims. De helpdesk van de Stichting heeft 969 telefoongesprekken gevoerd.

Daarnaast zijn enige honderden e-mails via de website van de Stichting www.sie-sjoa.nl ontvangen en beantwoord.

De Stichting heeft 374 (37%) van de aanspraken gehonoreerd waarbij een bedrag van € 766.914 (inclusief rente) is uitgekeerd. De volgende tabel geeft een overzicht van de aanvragen en uitkeringen per soort aanspraak.

Overzichtstabel van aanvragen en uitkeringen Stichting Individuele Effectenaanspraken Sjoa (periode 22 november 2001 – 2005)

	Aantal aanvragen	Aantal afwijzingen	Aantal toekenningen ¹	Totaal van de uitgekeerde bedragen (inclusief rente) ² Bedragen in €
Tekort effectenrechtsherstel 1953	347	280	67	275.291
Puttkammer commissiegelden	387	167	220	448.131
Kosten openbreken safeloketten	284	198	86	43.492
Totaal	1.018	645	373	766.914

¹ Inclusief herzieningen van bestuursbesluiten n.a.v. uitspraken Commissie van Beroep

² De rente betreft de periode januari 2001 tot en met het moment van toekenning door de Stichting. De bedragen zijn exclusief bank- en transactiekosten.

Commissie van Beroep

In het najaar van 2002 werd, conform de Statuten van de Stichting, een Commissie van Beroep benoemd door het CJO en de SPI. De Commissie van Beroep heeft de beroepen behandeld die claimanten hadden ingediend naar aanleiding van een eerdere beslissing op hun aanvraag door het bestuur van de Stichting. De leden van de Commissie van Beroep functioneerden onafhankelijk van het bestuur van de Stichting, CJO en SPI en oefenden hun bevoegdheden naar eigen inzicht uit met inachtneming van de Statuten en het Uitkeringsreglement van de Stichting. De Commissie van Beroep heeft, conform art. 10 h van het Uitkeringsreglement nadere regels voor de beroepsprocedure vastgesteld. Deze nadere invulling van de beroepsprocedure is vastgelegd in het Beroepsreglement van de Commissie van Beroep. De beslissingen die de Commissie van Beroep heeft genomen, waren bindend voor de Stichting en de claimant.

De Commissie van Beroep bestond uit drie leden: mr. R. Samkalden (voorzitter), mr. E.A. Meijer (lid) en drs. E. Eisenmann (lid). Het secretariaat van de heer Samkalden (in het dagelijkse leven werkzaam als advocaat) heeft de Commissie administratief ondersteund. In het totaal werden 45 beroepschriften door de Commissie van Beroep in behandeling genomen. De leden van de Commissie zijn in de periode februari 2003 – april 2005 12 keer in zitting bij-

eengekomen. Tijdens enkele van deze zittingen hebben op hun verzoek enkele claimanten een nadere toelichting op hun beroepschrift gegeven. In sommige zaken heeft de Commissie nadere informatie aan het Bestuur van de Stichting en / of Claimanten gevraagd alvorens tot een uitspraak te komen. Daarnaast hebben de leden ook buiten de vergaderingen om (schriftelijk) overleg gevoerd over de beroepszaken. De onkosten van de leden van de Commissie van Beroep werden vergoed en de leden van de Commissie van Beroep hebben voor hun werkzaamheden vacatiegelden ontvangen

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de zaken die door de Commissie van Beroep zijn behandeld.

Aard beroepszaak	Aantal	Beslissing: Beroep gegrond	Beslissing: Beroep ongegrond	Beslissing: Beroep niet ontvankelijk	Beroep ingetrokken
Puttkammerclaim	14	4	7	1	2
Effectenclaim	25	1	15	4	5
Safelokettenclaim	6	0	5	1	0
Totaal	45	5	27	6	7

In de gevallen waarin de Commissie van Beroep een beroep gegrond heeft verklaard, is het Bestuur alsnog tot uitkering overgegaan.

Besteding van het vermogen van de Stichting

De inkomsten en uitgaven van de Stichting worden in het volgende overzicht weergegeven.

Beschikbare middelen		%
Stichtingskapitaal	48.127.207	93,9%
Ontvangen en betaalde rente	3.136.123	6,1%
Totaal beschikbare middelen	<u>51.263.330</u>	100,0%

Uitkeringen en bestedingen

Uitkeringen (incl. transactiekosten)	765.506	1,5%
Uitvoeringskosten	2.458.717	4,8% *
Overgedragen via SIM	45.900.000	89,5%
Beschikbare middelen deels ter afwikkeling deels ter overdracht via SIM	2.139.106	4,2% **
Totaal bestede middelen	<u>51.263.330</u>	100,0%

* *SIES heeft voor alle Maror stichtingen en alle aangesloten verenigingen de premie voor de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering betaald.*

** *Dit bedrag wordt minus de af te wikkelen kosten overgedragen. Het saldo is per datum 7 februari 2006*

Het merendeel van de beschikbare middelen is conform de Statuten van de Stichting in november 2003 aan de Stichting Individuele Marorgelden overgedragen ten behoeve van individuele en collectieve Maror uitkeringen.

De statutaire doelstelling van de Stichting omvat mede het bevorderen van een duurzaam en gecoördineerd beheer van archieven die gevormd zijn naar aanleiding van het naoorlogse

rechtsherstel in de ruimste zin des woords. Behoudens het vermogen dat volgens het bestuur van de Stichting nodig is om uitvoering te kunnen geven aan deze doelstelling, zal het alsdan resterende vermogen van de Stichting, conform haar Statuten en op gezamenlijke aanwijzing van CJO en SPI worden uitgekeerd aan de Stichting Individuele Marorgelden / Stichting Marorgelden Overheid, Stichting Collectieve Marorgelden Nederland en Stichting Collectieve Marorgelden Israël.

Archivering

Themadag archivering

De Stichting heeft met het oog op de afronding van haar claimwerkzaamheden in 2003 het initiatief genomen om met andere, soortgelijke stichtingen tot een gezamenlijke benadering van het archiveringsvraagstuk te komen. De statuten van de Stichting verplichtten tot een zorgvuldige bewaring van de archiefstukken. De Stichting heeft samen met de Stichting Individuele Bankaanspraken Sjoa een studiedag gehouden met het doel zich door deskundigen te laten informeren over archivering en om met de bestuurders van andere stichtingen van gedachten te wisselen over dit onderwerp. De studiedag werd in oktober 2003 gehouden te Amsterdam. Tijdens de bijeenkomst is besloten tot een gezamenlijke aanpak van het archiefvraagstuk. Dit heeft geresulteerd in de oprichting van de Projectgroep restitutie archieven. Deze projectgroep heeft een inventarisatie gemaakt van de restitutie archieven die voor langdurige archivering in aanmerking komen. Tevens heeft de projectgroep onderzoek gedaan naar de verschillende mogelijkheden voor het archiveren van genoemde archieven.

